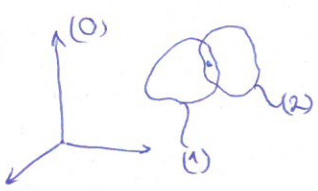

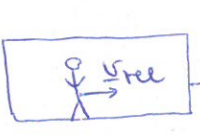
DINAMIKA - 6. gyakorlat

Elmélet: relatív dinamika

(0): koordináta-rendszer
 (1), (2): egymáshoz képest mozgó testek
 (vonalvezetési rendszerek)

~ Sebesség: származik a hirtelen

$$v_{absz} = v + v_{rel}$$

$$v_{absz} = v_{szall} + v_{rel} = v_{sz} + \beta$$

$$v_{z0} = v_{z10} + v_{z21}$$

v_{z1} : (2)-es test sebessége az (1)-es test sebességében képest

v_{szall} : a hirtelen azon pontjának a sebessége, amivel érintkezik a kalman

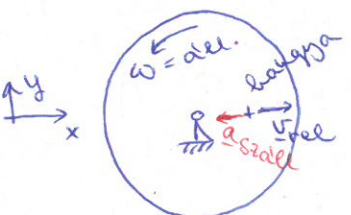
v_{rel} : kalman sebessége

~ Stögsebesség:

$$\omega_{z0} = \omega_{z10} + \omega_{z21}$$

$$\omega_{absz} = \omega_{szall} + \omega_{rel}$$

~ Gyorsulás: forgó tárcsán kifejezve másképp a hangya ($\epsilon=0$)

$$a_{absz} = a_{szall} + a_{rel} + a_{cor} = a_{sz} + \underline{a} + a_{cor}$$

$$a_{z1} = a_{z10} + a_{z21} + a_{cor}$$

a_{szall} : a tárcsának ("szállító" testnek) azon pontja, ahol a hangya (vizsgált test) éppen van

$\omega = absz. \rightarrow a_{szall} \times$ irányú (körmozgástól tudjuk)

a_{rel} : a hangya sugárirányban állandó sebességgel megy a tárcsán \rightarrow irány sem, nagyság sem változik $\rightarrow a_{rel} = 0$

$a_{szall} + a_{rel} \parallel x$ tengely. Vigyázat! Ha a hangya kijött a mező, nagyobb sugárral fog mozogni, ahol nagyobb a sebesség

A sebesség nagysága y irányban változik \rightarrow lesz y irányban gyorsulás, ez lesz a Coriolis gyorsulás.

$$\underline{a}_{\text{ca}} = \underline{\omega}_{10} \times \underline{\beta}$$

(z.: sebesség nagysága és iránya is változik)

$$\underline{r}_{\text{hangya}}(t) = \begin{bmatrix} r(t) \cdot \cos \varphi(t) \\ r(t) \cdot \sin \varphi(t) \\ 0 \end{bmatrix} \rightarrow \underline{v}_{\text{hangya}}(t) \rightarrow \underline{a}_{\text{hangya}}(t)$$

(TF) azonosítani a gyorsulásokat

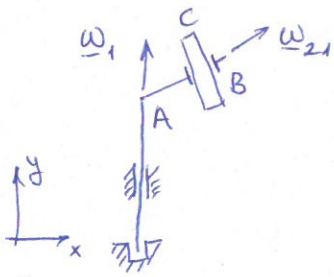
~ függvények:

$$\underline{E}_{\text{abra}} = \underline{E}_{\text{szell}} + \underline{E}_{\text{szell}} + \underline{\omega}_{\text{szell}} \times \underline{\omega}_{\text{rel}}$$

$$\underline{E}_{20} = \underline{E}_{10} + \underline{E}_{21} + \underline{\omega}_{10} \times \underline{\omega}_{21}$$

irányváltozás

1. Robotkar

Adatok

$$\underline{\omega}_1 = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{\text{rad}}{\text{s}} \right]$$

$$\underline{\varepsilon}_1 = 0$$

$$\omega_{21} = |\underline{\omega}_{21}| = 2 \left[\frac{\text{rad}}{\text{s}} \right] \quad \varepsilon_{21} = 0$$

$$\underline{r}_{AB} = \begin{bmatrix} 0,8 \\ 0,6 \\ 0 \end{bmatrix} \quad \underline{r}_{BC} = \begin{bmatrix} -0,3 \\ 0,4 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kérdések:

1., seb. állapot? $\underline{\omega}_2, \underline{v}_C$

2., gyorsulási? $\underline{\varepsilon}_2, \underline{a}_C$

Megoldás:

$$1.) \sim \underline{\omega}_{20} = \underline{\omega}_{10} + \underline{\omega}_{21} = \underline{\omega}_1 + \omega_{21} \frac{\underline{r}_{AB}}{|\underline{r}_{AB}|} = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} + 2 \begin{bmatrix} 0,8 \\ 0,6 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1,6 \\ 2,2 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{\text{rad}}{\text{s}} \right]$$

$$\sim \underline{v}_C^{20} = \underline{v}_C^{10} + \underline{v}_C^{21} = \underline{v}_{C, \text{stat}} + \underline{v}_{C, \text{rel}}$$

\underline{v}_C^{10} : (1)-es test C helyen levő fixhur pontjának a sebessége

$$\underline{v}_C^{10} = \underbrace{\underline{v}_A^{10}}_{=0} + \underline{\omega}_{10} \times \underline{r}_{AC} = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0,5 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ -0,5 \end{bmatrix} \left[\frac{\text{m}}{\text{s}} \right] \quad (\text{megfigyandó a } \hat{z} \text{ befelé mutat})$$

$$\underline{r}_{AC} = \underline{r}_{AB} + \underline{r}_{BC} = \begin{bmatrix} 0,8 \\ 0,6 \\ 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} -0,3 \\ 0,4 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0,5 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \text{ [m]}$$

\underline{v}_C^{21} relatív sebesség? Ehhez lépésenként átülünk a statikus testre.

$$\underline{v}_C^{21} = \underbrace{\underline{v}_B^{21}}_{=0} + \underline{\omega}_{21} \times \underline{r}_{BC} = \begin{bmatrix} 1,6 \\ 2,2 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} -0,3 \\ 0,4 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} \left[\frac{\text{m}}{\text{s}} \right] (= \beta_C) \quad (\text{pl. a B pontja})$$

$$\Rightarrow \underline{v}_C^{20} = \underline{v}_C^{10} + \underline{v}_C^{21} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0,5 \end{bmatrix} \left[\frac{\text{m}}{\text{s}} \right]$$

2.) ~ rögzített:
$$\underline{e}_{10} = \underline{e}_{21} + \underline{e}_{10} + \underline{\omega}_{10} \times \underline{\omega}_{21} = \underline{0} + \underline{0} + \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 1,6 \\ 1,2 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ -1,6 \end{bmatrix} \left[\frac{1}{s^2} \right]$$

mert a rögzítés-ek általában

~ C pont gyorsulása:

$$\underline{a}_c^{10} = \underline{a}_c^{10} + \underline{a}_c^{21} + \underline{a}_{cor}$$

$$\underline{a}_c^{10} = \underline{a}_A^{10} + \underline{e}_{10} \times \underline{r}_{Ac} + \underline{\omega}_{10} \times (\underline{\omega}_{10} \times \underline{r}_{Ac}) = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ -0,5 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0,5 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s^2} \right]$$

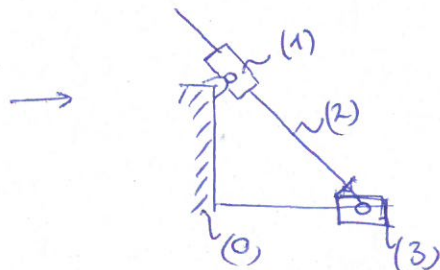
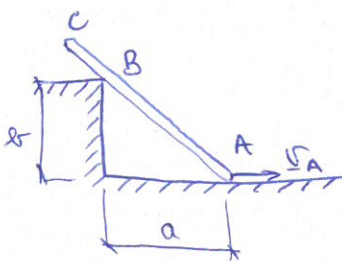
(középső)

$$\underline{a}_c^{21} (= \underline{a}_c) = \underline{a}_B^{21} + \underline{e}_{21} \times \underline{r}_{Bc} + \underline{\omega}_{21} \times (\underline{\omega}_{21} \times \underline{r}_{Bc}) = \begin{bmatrix} 1,6 \\ 1,2 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1,2 \\ -1,6 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s^2} \right]$$

$$\underline{a}_c^{cor} = 2 \cdot \underline{\omega}_{10} \times \underline{v}_c^{21} = 2 \cdot \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s^2} \right]$$

$$\Rightarrow \underline{a}_c = \underline{a}_c^{10} + \underline{a}_c^{21} + \underline{a}_c^{cor} = \begin{bmatrix} 2,7 \\ -1,6 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s^2} \right]$$

2. Elemi feladat megoldás

Adatok:

$$v_A = 2,5 \frac{m}{s} = \text{adott.} \rightarrow a_A = 0$$

$$a = 4 \text{ m}$$

$$h = 3 \text{ m}$$

Kérdés: a) ω_2, v_B ?

b, e_2, a_B ?

Megoldás:

a) (2)-es test B pontjának sebessége:

$$\underline{v}_B^{20} = \underline{v}_A^{20} + \underline{\omega}_{20} \times \underline{r}_{AB} = \begin{bmatrix} v_A \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} -a \\ h \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} v_A - h\omega_2 \\ -a\omega_2 \\ 0 \end{bmatrix} \quad (\omega_2 = ?)$$

Ugyanez a relatív kinematikaival

$$\underline{v}_B^{20} = \underline{v}_B^{10} + \underline{v}_B^{21}$$

\underline{v}_B^{10} : (1) es test B pontja, $\underline{v}_B^{10} = \underline{0}$ a csúld miatt

\underline{v}_B^{21} : állítható az (1)-es testre, a csúldra. Mit lehet?

Azt, hogy a B pont mindirányban mozog.

$$\rightarrow \underline{v}_B^{21} \parallel \underline{r}_{AB} \rightarrow \underline{v}_B^{21} = \beta_B \cdot \underline{e}_{AB}$$

$$\underline{e}_{AB} = \frac{\underline{r}_{AB}}{|\underline{r}_{AB}|} = \begin{bmatrix} -4 \\ 3 \\ 0 \end{bmatrix} \cdot \frac{1}{\sqrt{4^2+3^2}} = \begin{bmatrix} -4/5 \\ 3/5 \\ 0 \end{bmatrix} [1]$$

$$\underline{v}_B^{20} = \underline{v}_B^{10} + \underline{v}_B^{21} = \beta_B \begin{bmatrix} -4/5 \\ 3/5 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \beta_{Bx} \\ \beta_{By} \\ 0 \end{bmatrix}$$

Felírhat két felfüggően B pont sebességét, a 2 egyenlő:

$$\left. \begin{aligned} \underline{v}_A - b \omega_2 &= \beta_{Bx} = -\frac{4}{5} \beta_B \\ -a \omega_2 &= \beta_{By} = \frac{3}{5} \beta_B \end{aligned} \right\} \text{2 egyenlet, 2 ismeretlen } (\beta_B, \omega_2)$$

$$\underline{v}_B^{21} = \begin{bmatrix} 1,6 \\ -1,2 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s} \right] (= \underline{v}_B)$$

Megint felírjuk \underline{a}_B -t két módra:

$$b) \underline{a}_B^{20} = \underline{a}_B^{10} + \underline{\epsilon}_{20} \times \underline{r}_{AB} - \omega_{20}^2 \underline{r}_{AB} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \epsilon_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} -a \\ b \\ 0 \end{bmatrix} - \omega_2^2 \begin{bmatrix} -a \\ b \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -b \epsilon_2 + a \omega_2^2 \\ -a \epsilon_2 - b \omega_2^2 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Relatív kinematikaival:

$$\underline{a}_B^{20} = \underline{a}_B^{10} + \underline{a}_B^{21} + \underline{a}_B^{cor}$$

$\underline{0}$ (csúld, tartósan álló pont)

\underline{a}_B^{21} : relatív gyorsulás mindkét (1)-es testre nézve

$$\underline{a}_B^{21} = \underline{a}_B = \underline{a}_B \cdot \underline{e}_{AB} \rightarrow \underline{a}_B = \begin{bmatrix} a_{Bx} \\ a_{By} \\ 0 \end{bmatrix} \rightarrow \frac{a_{Bx}}{a_{By}} = -\frac{a}{b}$$

$$\underline{a}_B^{cor} = 2 \cdot \underline{\omega}_{10} \times \underline{\beta}_B = 2 \cdot \frac{\underline{\omega}_{10}}{?} \times \underline{v}_B^{21}$$

ω_{10} mennyi? $\rightarrow \underline{\omega}_{21} = \underline{\omega}_{10} + \underline{\omega}_{21} \rightarrow \underline{\omega}_{20} = \underline{\omega}_{10}$
 0 mert együtt forog a rúd és a csukló

Ezzel: $\underline{a}_B^{cor} = 2 \cdot \underline{\omega}_{20} \times \underline{v}_B^{21} = 2 \cdot \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \beta_{Bx} \\ \beta_{By} \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -2\omega_2 \beta_{By} \\ 2\omega_2 \beta_{Bx} \\ 0 \end{bmatrix}$
 ($\omega_2 = \omega_1$)

$$\underline{a}_B^{20} = \begin{bmatrix} \Delta_{Bx} - 2\omega_2 \beta_{By} \\ \Delta_{By} + 2\omega_2 \beta_{Bx} \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kétféleképpen járhatunk \underline{a}_B -t, a zettó \ominus egymással:

$$\begin{bmatrix} -b \varepsilon_2 + a \omega_2^2 \\ -a \varepsilon_2 - b \omega_2^2 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \Delta_{Bx} - 2\omega_2 \beta_{By} \\ \Delta_{By} + 2\omega_2 \beta_{Bx} \\ 0 \end{bmatrix}$$

3 egyenlet, 3 ismeretlen
 ($\varepsilon_2, \Delta_{Bx}, \Delta_{By}$)

$$\frac{\Delta_{Bx}}{\Delta_{By}} = -\frac{a}{b}$$

$$\underline{a}_B = \begin{bmatrix} 1,08 \\ 0,9 \\ 0 \end{bmatrix} \left[\frac{m}{s^2} \right] \quad \varepsilon_2 = -0,24 \frac{rad}{s^2}$$

Staudal's menete:

$$\begin{cases} -b \varepsilon_2 + a \omega_2^2 = \Delta_{Bx} - 2\omega_2 \beta_{By} \\ -a \varepsilon_2 - b \omega_2^2 = \Delta_{By} + 2\omega_2 \beta_{Bx} \end{cases} \rightarrow \begin{cases} -b \varepsilon_2 + \omega_2^2 \cdot a + 2 \beta_{By} \omega_2 = -\frac{a}{b} \Delta_{By} \\ \frac{a^2}{b} \varepsilon_2 + \omega_2^2 \cdot a + \frac{a}{b} \omega_2 \cdot 2 \beta_{Bx} = -\frac{a}{b} \Delta_{By} \end{cases} \ominus$$

$$\frac{\Delta_{Bx}}{\Delta_{By}} = -\frac{a}{b}$$

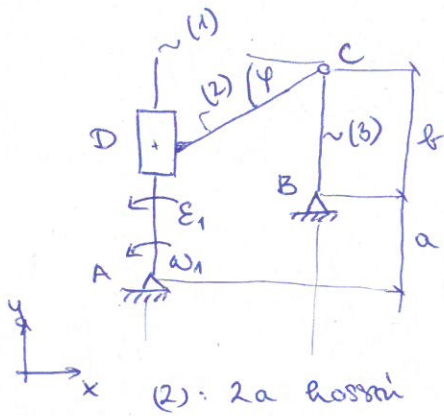
$$-b \varepsilon_2 + \omega_2^2 a + 2 \beta_{By} \omega_2 = \frac{a^2}{b} \varepsilon_2 + \omega_2^2 a + \frac{a}{b} \omega_2 \cdot 2 \beta_{Bx}$$

$$2\omega_2 \left(\beta_{By} - \frac{a}{b} \beta_{Bx} \right) = \left(\frac{a^2 + b^2}{b} \right) \cdot \varepsilon_2$$

$$\varepsilon_2 = -0,24 \frac{rad}{s^2} \rightarrow \text{érték lehet } \Delta_{By}\text{-t, } \Delta_{Bx}\text{-t}$$

számolni, utána \underline{a}_B -t

3. Csuklás mechanizmus

Adatok:

$$a = 0,15 \text{ m}$$

$$b = 0,25 \text{ m}$$

$$\varphi = 30^\circ$$

$$\omega_1 = 5 \frac{\text{rad}}{\text{s}}$$

$$\varepsilon_1 = 8 \frac{\text{rad}}{\text{s}^2}$$

Kérdés: $a, \omega_3, \underline{v}_C$

$b, \varepsilon_3, \underline{a}_C$

Megoldás:

a) D pont sebességét felírjuk A és B pontból:

B pontból:
$$\underline{v}_C^{30} = \underbrace{\underline{v}_B^{30}}_0 + \omega_3 \times \underline{r}_{BC} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_3 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ b \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -b\omega_3 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

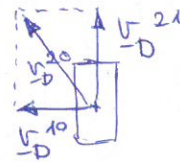
$$\underline{v}_C^{20} = \underline{v}_C^{30}$$

$$\underline{v}_D^{20} = \underline{v}_C^{20} + \omega_2 \times \underline{r}_{CD} = \begin{bmatrix} -b\omega_3 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} -2a \cos\varphi \\ -2a \sin\varphi \\ 0 \end{bmatrix} =$$

$$= \begin{bmatrix} -b\omega_3 + 2a\omega_2 \sin\varphi \\ -2a\omega_2 \cos\varphi \\ 0 \end{bmatrix}$$

A pontból relatíva:

$$\underline{v}_D^{20} = \underline{v}_D^{10} + \underline{v}_D^{21}$$

$$\underline{v}_D^{10} = \underbrace{\underline{v}_A^{10}}_0 + \omega_1 \times \underline{r}_{AD} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_1 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ a+b-2a \sin\varphi \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \omega_1((2 \sin\varphi - 1)a - b) \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$\underline{v}_D^{21} \parallel \underline{r}_{AD} \quad ((1)\text{-es testről nézzük})$$

$$\underline{v}_D^{21} = \beta_D = \begin{bmatrix} 0 \\ \beta_D \\ 0 \end{bmatrix} \quad (\gamma \text{ irányú a rúd})$$

$$\underline{\omega}_{20} = \underline{\omega}_{10} + \underline{\omega}_{21} \rightarrow \underline{\omega}_{20} = \underline{\omega}_{10} \rightarrow \omega_2 = \omega_1$$

$\underbrace{\quad}_{0, \text{ együtt forogva}}$

$$\underline{v}_D^{20} = \underline{v}_D^{21} + \underline{v}_D^{10} = \begin{bmatrix} 0 \\ \beta_D \\ 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \omega_1 ((2 \sin \varphi - 1) a - b) \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kétféleképpen is számoltat \ominus -ve' tesszük egyenlőssé:

$$-b\omega_3 + 2a\omega_2 \sin \varphi = \omega_1 ((2 \sin \varphi - 1) a - b)$$

$$-2a\omega_2 \cos \varphi = \beta_D$$

$$\omega_1 = \omega_2$$

3 egyenlet, 3 ismeretlen:

$$\omega_2, \omega_3, \beta_D$$

$$\omega_3 = \left(1 + \frac{a}{b}\right) \omega_1 = \underline{\underline{8 \frac{\text{rad}}{\text{s}}}}$$

$$\beta_D = -1,299 \frac{\text{m}}{\text{s}} ; \omega_2 = 5 \frac{\text{rad}}{\text{s}}$$

b) Gyorsulást vizsgáljuk:

$$3\text{-bbl: } \underline{a}_C^{30} = \underbrace{\underline{a}_B^{30}}_0 + \underline{\varepsilon}_{30} \times \underline{r}_{BC} - \omega_{30}^2 \cdot \underline{r}_{BC} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \varepsilon_3 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ b \\ 0 \end{bmatrix} - \omega_{30}^2 \begin{bmatrix} 0 \\ b \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -\varepsilon_3 \cdot b \\ -b\omega_{30}^2 \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$\underline{a}_C^{20} = \underline{a}_C^{30}$$

$$\underline{a}_D^{20} = \underline{a}_C^{20} + \underline{\varepsilon}_{20} \times \underline{r}_{CD} - \omega_{20}^2 \cdot \underline{r}_{CD} = \begin{bmatrix} -\varepsilon_3 b + 2a \varepsilon_2 \sin \varphi + 2a \omega_2^2 \cos \varphi \\ -\omega_3^2 b - 2a \varepsilon_2 \cos \varphi + 2a \omega_2^2 \sin \varphi \\ 0 \end{bmatrix} \quad (*)$$

Relatívval A pontból:

$$\underline{a}_D^{20} = \underline{a}_D^{10} + \underline{a}_D^{21} + \underline{a}_D^{\text{cor}}$$

$$\underline{a}_D^{10} = \underbrace{\underline{a}_A^{10}}_0 + \underline{\varepsilon}_1 \times \underline{r}_{AD} - \omega_{10}^2 \underline{r}_{AD} = \begin{bmatrix} -\varepsilon_1 (a+b-2a \sin \varphi) \\ -\omega_1^2 (a+b-2a \cos \varphi) \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$\underline{a}_D^{21} = \begin{bmatrix} 0 \\ \omega_D \\ 0 \end{bmatrix} \quad (\parallel \underline{r}_{AD})$$

$$\underline{a}_D^{\text{cor}} = 2 \underline{\omega}_{10} \times \beta_D = 2 \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \omega_1 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ \beta_D \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -2\omega_1 \beta_D \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \quad (8)$$

$$\underline{\varepsilon}_{20} = \underline{\varepsilon}_{10} + \underbrace{\underline{\varepsilon}_{21}}_0 + \underbrace{\omega_{10} \times \omega_{21}}_0 = \underline{\varepsilon}_1 \rightarrow \varepsilon_1 = \varepsilon_2$$

$$\underline{a}_D^{20} = \begin{bmatrix} -\varepsilon_1(a+b - 2a \cos \varphi) - 2\omega_1 \beta_D & \\ -\omega_1^2(a+b - 2a \cos \varphi) + \Delta_D & \\ 0 & \end{bmatrix} \quad (**)$$

Eigenwerte bestimmen:

$$\varepsilon_3 = -42,8 \frac{\text{rad}}{\text{s}^2}$$

(*) = (**)

2 eigenwert, 2 komplexe
($\varepsilon_2, \varepsilon_3$)

$$\underline{a}_D = \begin{bmatrix} 10,7 \\ -16 \\ 0 \end{bmatrix} \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$$